לוחם גדול שנוצח

בסוד שיח

מאת שאול שיף

פרופ' אריאל רזין־צבי זיל

אחד מתלמידיו והמכובדים הידועים בירושלים המבוגר מפרידה על השולחן שליד, שיכול את כתב העשרה, בציורי שבעים, כשאני התקשרתי בלידתה. למעט כל ירושלים הוותיקה השתתפה בלוויתה. רבים באו להודות עם המשפחה באוטובוס וביוזנה ולא מקום בבי משום כבוד האבל, מיקודי הדמה וכבוד הבקל. עילוי עצום שהרתיע אומנותו ובעל כשרון מיוחד בשיחותי מוסר הדרשות התרגיות.

משסיימו כל "הנכדיליים" את השסיימים, נגש הבעל בעצמו להיפרד מאשתו. על דברי הפרידה הללו ריבדה כל ירושלים במשך שבועות. מפני, תודתי, בכי המספר קינה הנוף ויד המשלבים זה בזה והבל משפים עם המבוגרה המתוחשה ושבר הקל לא הפוגה או הקטע שפם והא התבקש.

משעברו "השלושים" והבית שני תינוקות רבים, שלה הבעל האלמן שליח נכבד אל תחנו הפיד הצעה: הרי תתבך לשעבד מזכר לך, וכיבר נהג באותך הרי ירדע לך המדע שלא יישבח בשניח עם בתך המחדש, שרק בשנה אחת בעיירה היא מאחזתה ע"ה, ושב יאמרי בירושלים "עצבי הנפן בעצבי הנפן דבר נאה ומתקבל"!

דמה האב את הפעה השרון, ללא כל תיהד ושהיא. משעזב את הבית, נגשו בני הבית אל האש המשפחה ושאלוהו: מדוע הלמה דחית אותנו, הרי אנכך משי הוא? ולא רבים כמותו גם בקרב עדתנו! אמר להם האבא: יקירי, הוא לא יהיה עוד תתני. אם הוא היה מסוגל להמפיד ככה את אשתו, בני, עם "הנפרסים" והידושיהדות, הטער בנני להלפיות, כשילו מרחב באוים זר – בעל כזה לבתי אני לא רוצה. עם כל מעלותיו.

את הסיפור הזה, המוכר לכתב שורות אלו מפי הגר"א שפירא שליט"א, סיפר הידוע המשפטי למשלחה לשעבר, מר יוסף חריש לחלק מן האבלים בבית משפחת רזין־צבי, כשאני בא בתוך השלפים לנחם את המשפחה על פטירת ראש המשפחה, המשפטן והרגול, פרופ' אריאל רזין־צבי ז"ל בן 52 שנה בלבד. מר חריש שהיה אלוו השיבה לאריאל, ביקש להסביר באומנותו הסיפור הזה עד כמה הוא מתקשה למצוא מילות נחמה על השיש שכה אהב וכה כיבד.

למעלה מ־30 שנה היינו חברים קרובים. כמעט לא עבר שבוע (בעת שהיה בארץ) בלי שהתראינו או לפחות שוחחנו טלפונית. אנו מיהר ללא צל של ספק ודיוקנו בהיכנסי שלא התכדו בקריאלוגים, שראו אחד בקהילות או נאמרי בדיני ובטלוויזיה.

רציתי לכתוב לזכרו, לקראת תום "השבעה" כמה מלים, לנסות ולאפיין את אישיותו ולהשרד ממנו כראוי לו, אלא שהעט כשל פעם אחר פעם. אני מדוע, קיבוצי באותו רגע באותם ספרנים ברחוב כשדרן מניבה וירבור, שיורעים לנתק את המח מהלב ולשחרר רגשה במשפט המתאים והבל בעל־שם, ללא נייר עם האשי פרקים וללא אימת העיבור.

יש אולי צדק בהתפרעות של אותו ודחן מהנגע בטישר הע"ל. שכן, הביצר אפשר לספר לאדם מחסדי עדוך החשב, כאשר כה אוהבת את האדם כמה קרוב היית אליו והוא עוד נראה לעיניך חי ונשם כשהוא עם האינפורמציה או בלעדיהן הוזר על הבמן, כאילו מבקשת להרגיע במשהו את יסודי התרעה. עליו באמת ראוי "בצדף בישרית", שכל כל יתואר מבלי שהתרגים מלה אחת כלפי מעלה, אותו אריאל שלא עשה אפילו לנוש.

בדברי התרגה שבתבו על אריאל בתקופת היו לא מעט אידיוקים, תמאי אמיתות ובם כמה דברים מובלבלים, ודחוקה באחד התקנים השונים, בגלל חשר ידע אלמנטרי בעיניני הדחון. הבל, כמובן, מתוך רצון טוב לספר לאיש, שהיה שם דבר וכוכב בשלום המשפט הישראלי ולא רק.

המספרים בתקשורת רחבם הילוניים הנמנים על מה שמכונה השמאל האשר גם הוא, אריאל, היה שותף להשקפת עולמם המרוצית, לא ידעו לספר לקהל הקוראים המתעניין על מן אחר בארשיותו, הקשור לשלום תחדרה התיקדות השורשיה. אריאל אחב ללמוד תורה, והיה מוקיר רבנן, ואחדום הדרשים שכתם הבש את בית המדרש בישיבת "הר־עציון" שבאלון שכות, לאחר שכתוב לראשונה משפגלתה מחלוו. – היו לו למשיכ נפש והיתי מכר אותו שכח יותר ומשאיר יותר מאשר באותם ימים.

הבשר הם מבבים את מותו של אדם שבו לקבאות הדתיות החשובה, לצדם שביקש לבשר בין הדעים לחולוניים והיוק למצידה פתרונות הלכתיים לבעיות בתחום המשפחה המעבר הטישי – נשסט מיידיים נתן חשוב בחישותו ובהלחמות היומיום שלו בתוך שורות המפלגתיות. לא היה דבר שחפר את שלוחו יותר מאשר הקטנות ובחוסר־ בחוסר בבין החשך, שבשרה לשבוע בריבות הביבור הדתי, בסיחותיו הבסיסיות התעלקמות מסויימת ובבודו. כך, למשל, הוא לא היה ממגל להשלים עם העובדה, כי בתי־ברבשים הלו – אביב לא היה בית־בכמר, גדול או קטן, בקר סטודנטים ורבים חדים נמנאים בין הלילה הבסטים לא מבטלים. בכל פעם שהיו מתשפים באיזה אדר מהבן להפילת מנחה או שיבית, משום שהשגיבים הדתיים בראשה הוי מנהרים לחזבנם כלפי ביבור שורשי המצות, שבין הבר הגל והסטודנטים – היה הרם אחל מפניו והוא ושם על כך, לא פחות אם לא יותר, מאשר על "שלטון ישראל על עם זר".

היעד כשרות מסשכת בבית הגלי בתי־בשיסיון, היה מבניא אותו מרשעו, והוא לא היה מגזל לקלוס מרוע ראשי התי־בשיסיה אנים מבינים, כי כאשר ישנם שורשי בצות בתוך הברצים הסורים, מתובנים לשמור על בשרות המצות הנמצא בין בלילה. המסכת ב"בית הגלי" שים הבשר הראשי הדרים בהתבגשויות את כל הדרדים שהקריטנו שם, כאשר אירה משלחות או יחידים מבודרי השקילה למשפטים או האי־בשיסיה, היה מוסיבים לביתו או למסיבת כשרה מוצץ למשפטי האי־בשיסיה.

מאבקו המתמשך להקמת בית כנסת בשכת הקונסוסים זכה רק בפרידתה לאותן קשבה. תודתו, יהודי משוויץ הנמנה על חבר הבאמנים של האי־בשיסיה, הרים סכום נכבד להקמת בית הבנסת ושרטו רחובי. אריאל הלם, כי הפרטו הזה "שכש מקץ מרכז להידברות אידאולוגית בין הדעים לבין הילונים.

המלקוחו של אריאל שהיה, ביודע, אדם שעמד על דעתיו ולא היה יראו מאיש, והיו למישב הידיעה גם מוסה של תקוות, כי יהיה מי שיעמוד באי־בשיסיה הזאת מול האשיה הנראים כאותאסטים חסרי רגישות אידיאולי לעיכים האחדים.

אריאל לא זכה כבר בחייו לשמוע על הזלטת המכון, שקרב פרים יהיה יום חשפה באי־בשיסיה, בר שאותם ספרנים ומרצים המבקשים לשמוע את קריאת הגבילה, יוכלו לעשות זאת מבלי שיפרבר "יחשב להם כזיעידות מהילימודים". השבוע לאחר פטירתו, נתקבלה בפתם השהלכה הזאת, שהוא היה פטרונו. בשביל רעייתו פרים תוך היה זה רגע של קדר־דות בתוך זשבל הבבר. אני בשוח שגם בשבילו היכן שהוא נמבא.

כמו משה רבנו ראה אריאל את "ארץ המובטחת" שלו מנגר ממש ולא זכה לבשרנו להגיע אליה. שמשי בית המשפט העליון הבשיא היוכא, מר מאיר שבגר והבשיא הבבוס פרופ' אהרון ברק, ראו בו את המשפטר הבשיא הבבוס פרופ' אהרון ברק, ראו בו את המשפטר ודאשי לאייש את "הבכא הדתי" בבית המשפט העליון. אם היה מחזיק עוד קצת מעמר בבריאות סבירה, היה מסתלק לבית שלמי כשופט עליון. אדם ובחלו.

אריאל דבר מאי בבכא הזה, אבל היה מאי ביקדתי כלפי המציאות, שבה יש בבית המשפט העליון "קשוחי לדתיים, לספרדים ולנשים. והא נמבע פלוחה לבך בישי שמבני, אך הדקשה להבין מדוע מעשפן דתי אם היה מחזיק עוד קצת מעמר בבריאות סבירה, היה שלא לפי שפחה של מיכמות. בך לבני נשים, בך לבני עדות.

לאריאל היתה יד רחבה למעשה צדקה לישיבות שונות, לבבות האפדות ולסתם קשיינים. לדעתי, היו גם כאלה שניצלו את נדיבותו ז'. לבן היה פתוח לסטודנטים מבשרים שבא ב"ישראל השניים" ומתו קרה שעות רבות הביבר ניתן לסייע בידם ולקרם אותם בדבר המקילה לשעשים שהיא בדוכה המכריע על מהדת השפיבות.

הוא היה, הוא היה הוא היה... אפשר לשבח שעות ולהמדך באישיותו, שהיתה גם מלאת סתירות, אך תמיד ישר עם עצמו ונקי־כפים לאורך כל הדרך.

המקילה שבראשה עמד עד תמנק בחיבותו בתחומי המשפט השונים, מקיקיו יעלו את זכרו כאדם, אבל לי ולמשפחתי הלך חבר קרוב, שבבל שנות הבחידנו לא חשתי אבלו ולהו שבייה אחת מידה של הדגשבות מבל מישב אבר ישב. כלפי אז בלפי סביבתו והקיבוב.

שש שנים (!) של יחסים קשים עם המשקה קבוחה, קבוחה מאד של רגישה וברקע מרחשת הדידה מחמחת הקיב והחשות והחמצה של השקה הברלה. הוא ידע היטב את מצבו משום שקיבא כל שפרה ושראית אפשרית על מחלתו ולמד מחנה, כי הוא חי על זמן שאול. הבבל הזה נאבק ונאבק ולא שזה קשתו ולא בכה בתום המבשר שעשה אותו בל בך מיזחר.

לאחר הניתוח השחיק, והמיישי במספר, הבחיה לו הדיום, מוסחה בעל שם שלמי מפרים, כי ניתנו לו עוד בכמה שנות חיים. "אני מקבל את זה בהוויות רבה, כי גם אחרי הניתוחים הקודמים אמרו לי אחרו רבי" – אמר לנו אריאל בדוך ובכל זאת המשיך ובלחם להיות עם כל המבל עם כל השידים.

אריאל היה איש מלחמות במובן המיידי של המלה והוא אולי הדגמה המשל, כי קלסים המיכויים, כי בדידות או בחבבה ישיב הביבור הדתי את בדיניו הבסיסיים לחרות מובלגות, לחרות התגבחות לחקיקה רחיק, לחרות היותו ליבול מבית הלי – לא עמדו לו בל אלה במאבקיו המיישים בתחומי האי־בשיסיה, להביר בזכויות האלמנטריות של הסחדוס הסרבה הדתי. אריאל היה עדות הוא, כי כמוח של רבי הזיתרדים בדיטים רק מבר אחר, ויקום בית הבנסת. כמה מסלית היא פטירתו, בימים שכתם מתגול מרים קשלייתני והבל הדים מדיטות והדיטים. כמה דיקה הניר הכמה אבריות ניבל בשביל היחידים מעשים בתחומי הדת והמחדת.

אבבן בדול לאוקטיות, לעולם המשפט, לבידות הדתיות, שבה היה בשוע קשוב, ובבישתו השוידנה והלך לחבדיע למעבה בקלפי, ומיחתר להחביר את השבון למשפחה.

והנבך כל הדחסדים על אריאל שהלך, דאי שתיאמר גם מלה אחת על הזה, על הדיעיה הבאמנה מרים תהי, שבשוחה להתמודד עם היחמות הקשה והשלמנות.

אין לי צל של ספק, כי כשנרא אלוקים את הצלאכים והא השלבל בדמות דיוקנה של האשה הזאת וכמה, קדוב לוהדיי עיבב אותם.

כיצד לחלק את הכסף?

הרב הנדיב רבי נחום מצרנוביל זצוק"ל היה עני גדול, וביתו התנהל בצמצום רב. פעם הביא לו אחד מחסידיו סכום נכבד של שלוש מאות רובל. ראה זאת הגבאי, הסמוכות גם על תחנאות חבית, וסיפר על כך לבני הבית, שכחו להסיפ את הדבר לשבח. אך בהמשך הבית, כאשר בא בתוך השלפים לנחם את המשפחה על פטירת ראש המשפחה, המשפטן והרגול, פרופ' אריאל רזין־צבי ז"ל בן 52 שנה בלבד. מר חריש שהיה שלוח השרבה לאריאל, ביקש להסביר באומנותו הסיפור הזה עד כמה הוא מתקשה למצוא מילות נחמה על השיש שכה אהב וכה כיבד.

תרצי תחנות בתו, וחנה, הסכום שאמר לי – היה בדיוק כפי הסכום שקיבלתי, החלטתי, איפוא, לתת את שלש מאות הרובלים לחסיד הנזקק.

לפתע תבאיק ברעיוני: האם הגון הדבר לתת סכום גדול כל כך לאדם אחד? הלא מוטב לחלוק כמה וכמה משפחות הזקוקות לפרנסה!! באתי במבוכה ולא יכולתי להכריע בדבר. שתי חסברות – זו האומרת לתת את כל הסכום לחסיד הנבדל, ושניית האומרת לחלקו בין כמה משפחות – שתיהן ישרות והגונות הן. וקשה להכריע בדבר.

"סברתי את עצמי בחדרי להתוכנן מה עלי לעשות. כשעיינתי בדבר מצאתי, כי שתי הדעות מתצאן בשתי הנפשות השולטות באדם: השכברא האומרת לחלק את הכסף בין כמה משפחות, אינה דעתו של החיבר הטוב. ואת מנין לי? כי אילו היתה זו דעת החיבר הטוב, הוא היה צריך לחתות לי דעה זו מיד כשחובא לי הכסף, ולומר לי: נחום! קבלת כך וכך – טול את הסכום, ולקחו ותחיה כמה משפחות בישראל! אבל הוא לא אמר לי כך, אלא לאחר שכבר איכני חשיית לשמוע לעצת החיבר טוב ונבחרתי בדעתי לתת את הסכום לחסיד. נתעוררי החיבר הרע בתחכמותו ואומנות רמאותו. קיימתי, אימרא, את עצת החיבר הטוב: קראתי לחסיד הנזכר, ומסרתי לו את כל הסכום!".

את הסיפור הזה סיפר פעם האדמור הרייץ יוסף מלובביץ', כדי להוכיח שאפילו צדיקים גמורים זקוקים להבחנה שכלית בעבודת ה' שלהם.

נזכרתי בסיפור הזה לאחר שעל שולחני נערמו לא מעט מכתבים קורעי־לב על מצוקתם של משפחות ויחידים ולא הצלחתי לקבוע מי ודיע על מי כדי לסרסם את מקרהו, מצבו, ואסנו בעתון. עד שבא מכתבו של הרב יעקב צוזע מבוערי ישיבות בגיל, שסיפר על מצבה של משפחת אידיאן המוכרת לו היטב.

למני שלוש שנים בערב פסח אחד הגיע אל ראש משפחת אידיאן בבית חולים לאחר שלקח החתקף לב. מדובר בצעיר, אז בן 31, שחיה בריא לכל דבר. מפאת גילו תצעיר ומראהו תצעיר לא תתייחסו כראוי רופאי למקרהו בדחיפות הדרושה וכך חפך יצחק חזה על משכבו 3 שנים. בביתו ששה ילדים שהגדול ביניהם חוא בן 10 שנים (!). למשפחה חנדולה אין כדי קיום, באין מפרנס לבבסף חמניע מרוחשיות, אין בו כדי "לסטרר" שבוע בחודש! מה גם שחמשפחה גרה בדירה שכורה. כל הרוצה לבוא ולילטול מצוה יבוא ויטול. נמתח חשבון בבנק "חמזרחי" סניף "בית מצמלי" רח' יפו 29 ירושלים, חשבון מספר 403300 ע"ש צחייב־עיזיאקן.

ובעד אני מוסב שורות אלו וגיעתני חידיעה, כי ראש חמשפחה נסחלק לבית עולמו ביום חמישי שעבר וחוא בן 34.